

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/738,Promocja-ksiazki-Igora-Halagidy-Prowokacja-Zenona-Geneza-przebieg-i-skutki-opera.html>
05.03.2026, 04:58

Promocja książki Igora Hałagidy „Prowokacja »Zenona«. Geneza, przebieg i skutki operacji MBP o kryptonimie »C-1« przeciwko banderowskiej frakcji OUN (1950-1954)” – Gdańsk, 22 marca 2006 r.

27.03.2006

Dnia 22 marca 2006 r. w sali konferencyjno-wystawienniczej OBEP IPN im. gen. A. E. Fieldorfa „Nila” w Gdańsku odbyło się spotkanie z dr. Igozem Hałagidą autorem monografii „Prowokacja »Zenona«. Geneza, przebieg i skutki operacji MBP o kryptonimie »C-1« przeciwko banderowskiej frakcji OUN i wywiadowi brytyjskiemu (1950-1954)”. Krótkiego wprowadzenia w tematykę spotkania i przedstawienia gości dokonał naczelnik OBEP IPN w Gdańsku dr Janusz Marszałec. Obecny na spotkaniu dr Grzegorz Motyka z BEP w Warszawie w swym syntetycznym wystąpieniu przedstawił zawiłe losy polsko-ukraińskich relacji w XX wieku ze szczególnym uwzględnieniem konfliktu lat 1943-1947. Zaprezentował też dotychczasowy dorobek naukowy IPN podejmujący te kwestie oraz scharakteryzował najważniejsze inicjatywy i publikacje będące wynikiem prowadzonych badań.

Dr Igor Hałagida – autor prezentowanej książki – zapoznał licznie zebranych słuchaczy z ogólnym zarysem operacji „C-1”, jej przebiegiem i efektami, jakie bezpiecze udało się osiągnąć. Podkreślił, iż szereg spraw pozostaje jeszcze nadal w sferze hipotez, które być może zostaną wyjaśnione po otwarciu archiwów brytyjskich i postsowieckich.

Spotkanie zakończyła – gorąca momentami – dyskusja.

***

Operacja „C-1” była jedną z dwóch dużych prowokacji przeprowadzonych przez Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego w latach pięćdziesiątych ubiegłego stulecia. Głównym przeciwnikiem bezpieki były pozostałości ukraińskiego podziemia w Polsce, emigracyjne struktury banderowskiej frakcji OUN i wywiady Wielkiej Brytanii i USA (niemal identyczna w założeniach była „gra” operacyjna o kryptonimie „Cezary”, gdy powołano fikcyjną tzw. V Komendę Zrzeszenia „Win”, wymierzona była ona przeciwko polskiemu środowiskowi niepodległościowemu).

W ramach operacji „C-1” MBP, przy pomocy komunistycznych służb specjalnych ZSRS i Czechosłowacji, powołano do życia fikcyjną ukraińską strukturę, która w latach 1950-1954 pełniła funkcję głównego „pomostu” łączącego środowiska emigracyjne z podziemiem na Ukrainie sowieckiej. Na jej czele od samego początku stał dawny członek OUN Leon Łapiński „Zenon”, który w 1948 r. został zwerbowany przez MBP jako agent „Bogusław”. W prowokację wciągnięto kilkadziesiąt, nieświadomych prawdziwego charakteru „konspiracji”, osób.

„Siatka” Łapińskiego utrzymywała stały kontakt z Zachodem i konspiracją na terenie ZSRS. Dzięki agentowi, MBP przez kilka lat kontrolowało kanały łącznikowe, którymi przesyłano instrukcje, pieniądze, sprawozdania, radiostacje, broń i materiały propagandowe. Ukraińscy łącznicy przerzucani byli do Polski i ZSRS zarówno drogą lądową, jak i samolotami, łodzią podwodną, czy balonami. W trakcie „gry” bezpieka nie cofała się przed zabójstwami.

Prowokacja „C-1” zakończona została w 1954 r. W prasie kwestie tę – z inspiracji MBP – przedstawiono jako likwidację „angielskiej siatki szpiegowskiej”. Zatrzymane osoby skazane zostały na długoletnie więzienia. Wydano też kilka wyroków śmierci (zamienionych następnie na

dożywocie). W czasie finalizowania przedsięwzięcia z „organizacji konspiracyjnej” umiejętnie wyprowadzono umiejscowioną w niej agenturę, m.in. sfingowano samobójstwo Leona Łapińskiego – agenta „Bogusława”.

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)

